



## Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

**Danskernes Historie Online** er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

### Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

### Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

### Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

# SLÆGTSGAARDEN

*Nr. 11 . April–Maj 1944.*



**S**om en Kulturens yderste Forpost mod Syd ligger Danebod Højskole. Fælles med andre af de i de senere Aaringer byggede eller oprettede Skoler har man valgt at lægge disse i en af Danmarks skønneste Egne, og som Egnen er smuk, er baade det indvendige og det ydre af Danebod en Oplevelse af Skønhed, Smag og Kultur.

Hvor er det misundelsesværdigt at være ung og kunne komme til at tilbringe nogle Maaneder paa et Sted, hvor der foruden de før nævnte Værdier ogsaa er et Forstanderpar, der i saa høj Grad harmonerer med hele Billedet.

*J. P.*

# SLÆGTSGAARDEN

Udkommer hveranden Maaned.

Red. af *Jørg. Petersen* (ansvarlig) og *Chr. Damm*.

**Foreningen  
til Bevarelse af danske Slægtsgaarde.**

**„Slægtsgaards-Arkivet“,  
Dosseringen 14, København N.**

Kontoret aabent Kl. 10—12 og 1—3.  
Telefon Nora 36 u.

Sekretæren træffes efter forudgaaende Aftale.

Alle Breve til Foreningen skal sendes til Kontoret,  
Artikler og andet til Bladet dog til Formanden  
ligesom private Forespørgsler.

Landsbestyrelsen:

Gaardejer *Jørgen Petersen*, Thorsgaard, Gislinge  
(Formand).

Gaardejer *Jens Jensen*, Sode pr. Hejsager (Næst-  
formand).

Greve *F. C. R. Scheel*, Ryegaard pr. Kirke Saaby.  
Sognefoged, Gdr. *Andr. Kaad*, Kaadsager, Minte-  
bjerg pr. K. Hørup.

Parcellist *Niels Larsen*, Veddinge pr. Faarevejle.  
Sognefoged, Gdr. *Hans Pedersen*, Holmegaard,  
Sanderum.

Proprietær *Chr. Østergaard*, Bostrup Østergaard  
pr. Jebjerg.

Foreningens Sekretær: *Chr. Damm*.

Foreningens Kasserer: Prokurist *O. Svarer*.

Foreningens juridiske Konsulent: Sagfører, cand.  
jur. *M. Hesselbjerg*, Hillerød.

Foreningens Revisor: Statsautoriseret Revisor *Kr.  
Foged*, København.

**Fabricius:**

**„Slægten og Slægtsgaarden“**

er nu udkommet og faas ved  
Henvendelse til Foreningens  
Kontor, Dosseringen 14, Kø-  
benhavn N.

**Pris: 2 Kr. 50 Øre.**

# FORENINGS-NYT

Paa den ekstraordinære Generalforsamling i det forløbne Efteraar vedtoges det at oprette Lokalafdelinger i de Amter, hvor der endnu ikke fandtes saadanne. Paa Grund af forskellige Forhold har dette maattet udsættes indtil i Marts Maaned. Foruden Møderne i Slagelse og Kalundborg har der været afholdt Møder i Aalborg, Hjørring, Thisted, Viborg, Grenaa, Maribo og Stege. Alle disse Steder har Forfatteren Salomon J. Frifeldt talt, og Foreningens Næstformand, Jens Jensen, har ligeledes deltaget i alle Møder i Jylland. Referater fra disse Møder vil fremkomme i næste Numer af Bladet.

Vi haaber at kunne arrangere Møder i Skanderborg, Aarhus, Næstved og paa Mols i Midten af April Maaned.

\*

Da en stor Del af Slægtsgaardene endnu ikke har indsendt de Oplysninger om Slægten, saa langt som de selv kender den tilbage, udsender vi nu paany Spørgeskemaerne til disse, og vi beder om, at Ejerne udfylder Skemaerne og indsender dem. Vi skal bruge disse Skemaer som Grundlag for Gennemgangen af Folketællingslisterne, som vi paabegyndte i Fjor, og ligeledes senere til Gennemgang af Kirkebøgerne. Vi regner med at kunne gennemgaa ca. 1000 Slægter i Aar. Disses Gennemgang er selvfølgelig gratis for Foreningens Medlemmer.

\*

Vi har hidtil haft en Del unge Mænd til at besøge Slægtsgaardene Landet over, men dette har vi maattet opgive, da det vil være for kostbart at fortsætte. Disse Mænd, hvoraf en Del var Studenter, har udført et udmærket Arbejde. Vi har dog haft to-tre, som ikke har været saa gode. Den ene forsøgte i Vejle Amt Pengeafpresning overfor en Gaardejer. De to sidste, som vilde besøge Slægtsgaardene, Benny Holm og Oskar Hansen, har ikke gjort dette, og de er ikke længere i Foreningens Arbejde. Der- som de skulde komme hos nogle af vore Medlemmer, bedes dette omgaaende meddelt os.

\*

Der er et stadig stigende Antal Slægter, som ønsker straks at faa foretaget en stor Undersøgelse vedrørende Slægten og Gaarden. Vi har maattet forhøje Prisen herfor til 100 Kr. I enkelte Tilfælde kan Undersøgelserne dog gøres billigere. Til Gen- gæld har vi udført enkelte Undersøgelser, hvor Slægten har ønsket disse udvidet, saaledes at de er blevet dyrere endnu. Men i saadanne Tilfælde er der truffet særlige Aftaler med „Slægtsgaards-Arkivet“. Ogsaa dette Arbejde lider dog delvis under Sekretærens Sygdom og under, at det er meget vanskeligt at faa de nødvendige kvalificerede Under- søgere ved de forskellige Provinsarkiver. Arkiver-

(Fortsættes Side 16)

# Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde

Repræsentantskabsmøde afholdes den 6. Maj Kl. 9 pr. i „Fremad“s Lokaler, Fredericia.

## DAGSORDEN:

1. Beretning ved Formanden.
2. Regnskabet ved Kassereren.
3. I Tilknytning til Formandens Beretning drøftes Arbejdet for at faa de lokale Foreninger til at tage et selvstændigt Arbejde op for Foreningen. F. Eks. ved at arbejde for nye Medlemmer, ved at vække Interessen for Bevarelse af gamle, smukke Bygninger, gamle værdifulde Møbler samt vore Fortidsminder.
4. Hr. Sagfører, cand. jur. M. Hesselbjerg indleder en Drøftelse af Slægtsgaardenes Hjælpefond.
5. De ordinære Valg.

Kl. 2 Middagspause.

6. Næstformanden aflægger Beretning om Slægtsgaardsarkivets Arbejde.
7. Derefter alm. Medlemsmøde, hvor Hr. cand. jur. Jul. Larsen taler.

Bestyrelsen.

## Repræsentantskabsmødet.

Som det af ovenstaaende Annonce vil ses, afholdes Foreningens Generalforsamling den 6. Maj i Fredericia. I og for sig er det maa-ske forkert at kalde det for Generalforsamling, det bedre dækkende Repræsentantskabsmøde eller, skulde jeg bestemme, „Sendemandsmøde“ er vist mere korrekt. Grunden til, at man gik over til denne Form, maa søges i, at der med saa omfattende et Omraade al Tid vil være Landsdele, der er forfordelte med Hensyn til Mødestedet, ligesom der i den Egn, hvor Mødet afholdes, naturligvis lettere vil komme Mennesker, der kun har kort Afstand, og dermed en Fare for, at disse kan træffe Beslutninger, som maaske andre Egne er imod, gøre sig gældende ved Valg el. lign. — Dette fandt altsaa den ekstraordinære Generalforsamling, der burde raades Bod paa ved at ændre ovennævnte, og samtidig hermed vedtog man, at Repræsentantskabsforsamlingen skulde bestaa af en

Udsending fra hver Amtsafdeling for hvert paabegyndt 200 Medlemmer. Disse faar saa Rejsen dækket + lidt Diæter, saaledes at disse Penge tages fra det Beløb, der ellers skulde tilgaa Lokalforeningerne.

En Skavank ved denne Bestemmelse er dog, at Organisationen ikke er helt i Orden endnu, hvilket skyldes de ekstraordinære Forhold, vi gør dog, hvad vi formaar for at bringe dette i Lave ved, at der for Tiden holdes en Del Møder rundt om i Landet. Flere burde være naaet, men det er tillige et økonomisk Spørgsmaal baade for Foreningen som for de af Foreningens Ledere, der paatager sig dette, derfor beder vi om en vis Overbærenhed, om det hele ikke naas.

Hvor der dannes nye Lokalfdelinger, bedes Formanden omgaaende sætte sig i Forbindelse med Kontoret, D o s s e r i n g e n 1 4, K ø b e n h a v n N., saaledes at Sekretæren kan være a jour, ligesom ogsaa nye Medlem-

mer kan faa Bladet. — I denne Forbindelse vilde det lette Arbejdet meget, om der samtidig meddeltes Ejendomsskylden for den tilmeldte, da som bekendt Medlemskontingentet retter sig efter denne.

At opfordre alle de valgte Repræsentanter til at give Møde den 6. Maj tør maaske siges at være overflødig; men ikke desto mindre finder vi, at det bør siges, og siges kraftigt. Det er ved denne Lejlighed, de enkelte kan fremkomme med, hvad man har paa Hjerte, og ligeledes gøre sig gældende ved Valgene.

Hvor de allerede bestaaende Lokalforeninger ikke har holdt Møde og truffet Valg, bør dette gøres omgaaende.

Og saa paa Gensyn i Fredericia den 6. Maj. J. P.

## Vor Barndoms Bæk

*Der er en Sug en i vor Barm,  
som melder sig og gør os varm,  
naar vi er mest alene:  
et Minde om en fældet Hæk,  
et Fløjt, et natligt Fugletræk  
i Luften bag vor Barndoms Bæk,  
hvor vi fandt glatte Stene.*

*Det Sug staar ingen Mand imod,  
det satte Fart i trægest Fod  
fra fjernest Aftenrøde.*

*Men staar du saa i Poppers Sus  
en Dag og ser, at alt er Grus,  
din Barndoms Grund, din Moders Hus,  
hvor maa dit Hjerte bløde!*

— *Saa værn da ømt om Danmarks Land,  
dets blide Kyst, dets flade Strand  
og Mejsens Bo i Hækken,  
lys over Haren Markens Fred.  
Giv Ly og Læ og Rugested  
for alt, hvad Hjertet hænger ved;  
men værn dog mest om Bækken.*

*Jeppé Aakjær.*

Thorvald Madsen:

## »Slægten Kjærsgaard«

Pris: Kr. 15,00

Faas ved Udvalgets Formand

*Johs. Kjærsgaard*  
Kjærsgaardsminde - Nd. Randlev

## Den Sjællandske Bondestands Sparekasse



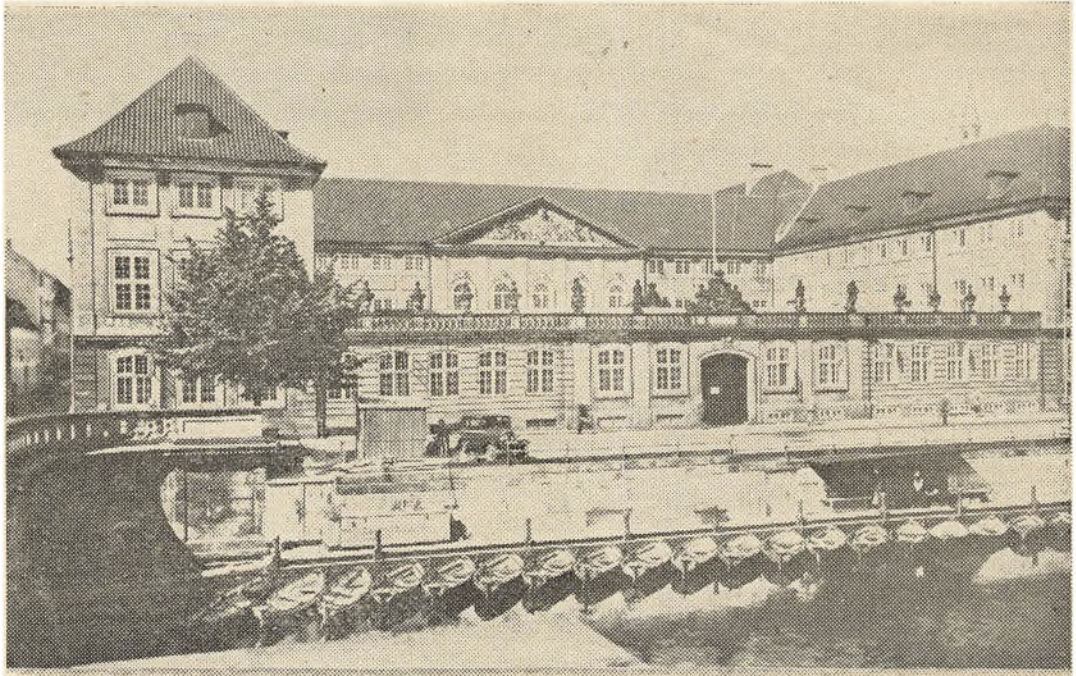
HOVEDKONTOR: V. VOLDGADE 107  
KØBENHAVN V.

## Danebod Højskole - Fynshav (Als)

3 og 4 Mdr.s Sommerskole fra 3. Maj  
5 Mdr.s Vinterskole fra 3. November.  
Skoleplan sendes.

*Frede Terkelsen.*

## Højskolehjemmet - Roskilde



## Nationalmuseet.

### I. Dets Tilblivelse og Indretning.

Blandt vort Lands mange Museer indtager Nationalmuseet i København ubestridt Førstepladsen. Det er da ogsaa det, der besøges af de fleste Mennesker. Og navnlig for Mennesker, der, som forhaabentlig de fleste af dette Blads Læsere, har Interesse for vort Lands og Folks Fortid, rummer Nationalmuseet uvurderlige Skatte. Her kan man nemlig følge vort Lands Befolkning og deres Kultur lige fra de første primitive Jægere kom ind i Landet lige efter Istiden indtil vore Bedsteforældres Tid, et meget værdifuldt Supplement til Historiebøgerne, der i hvert Fald tier helt angaaende de første 10,000 Aar af vort Folks Tilværelse. Disse danske Samlinger er Kærnen i Nationalmuseet; men desuden rummer det den store etnografiske Samling, hvor den enestaaende rige Eskimosamling danner et nationalt Element, dernæst Antiksamlingen, fra Middelhavslandenes Oldtidskulturer, og endelig Mønt- og Medaillesamlingen.

Hvornaar og hvordan er dette Museum blevet til? Stødet hertil blev givet af en lille Hændelse i Roskilde i 1807. Ved Auktion blev der solgt en Del gammelt „Skrammel“ fra Domkirkens Loft, og en Mand i Roskilde købte her et stort Kristusbillede af Træ. Da han kløvede dets Hoved for at hugge det itu til Brændsel, faldt der et pragtfuldt, middelalderligt Guld kors, besat med Ædelsten og Perler, ud af det. Dette vakte Opsigt, og mange historisk interesserede Mænd blev forargede over den skødesløse Maade, hvorpaa man behandlede Fortidsminder. Væsentlig ved Initiativ fra Professor Rasmus Nyerup, en fynsk Bondesøn, blev der 22. Maj 1807 nedsat en kongelig Kommission til Oldsagers Opbevaring med Nyerup som Sekretær. Man begyndte saa at samle Sager ind, men det gik kun smaat; 10 Aar efter var der kun naaet ca. 1000 Numre. Samlingen opbevaredes sammen med Universitetsbiblioteket paa Trinitatis Kirkes Loft, med Adgang gennem Rundetaarn; men Samlingen var ikke tilgængelig for Publikum. Det var først, da C. J. Thomsen, en ung, interesseret Købmand, i 1816 blev Nyerups Efterfølger, at der

kom Gang i Indsamlingen. Thomsen opstillede Samlingen efter det af ham opfundne banebrydende System: Sten-, Bronze- og Jernalder, og i 1819 kunde Samlingen paa Kirkeloftet aabnes for Publikum. Senere blev den flyttet til nogle Værelser paa Christiansborg, og omkring Midten af Aarhundredet fik den overladt Prinsens Palæ, et fornemt Rokokopalæ, opført 1742 for Frederik V som Kronprins og senere benyttet som Bolig for Hoffunktionærer m. m. Hertil blev ogsaa flyttet den ogsaa af Thomsen stiftede Etnografiske Samling, der hidtil havde haft til Huse i en Lejlighed i Dronningens Tværgade.

I Prinsens Palæ gennemgik Samlingerne nu en rig Udvikling under dygtige Ledere, først Thomsen, derpaa Worsaae (til 1885) og endelig Sophus Müller (til 1921). Det var Worsaae, der begyndte Udgravningerne ude omkring i Landet og derved lagde Grundlaget for den arkæologiske Videnskab, og Sophus Müller gjorde en grundlæggende Indsats ved en fornyet og forbedret Organisation, baade af Markarbejdet og af Museets Indretning, og desuden førte hans Forskning stadig til ny Landvinding for den arkæologiske Videnskab. Men under hele denne stærke Udvikling, blev der stadig mere og mere trangt i det gamle, brandfarlige Prinsens Palæ; Sagerne hobede sig op, Skab blev bygget paa Skab, saa Publikum tilsidst maatte færdes ad snævre Gange mellem taarnhøje, tætpakkede Skabe. I hele sin Direktørtid kæmpede Sophus Müller for at faa mere Plads, men forgæves. Da tog i 1925 fem af Landets mest ansete Mænd, Professorerne Niels Bohr, Vilh. Thomsen og Høffding, Etatsraad H. N. Andersen og Knud Rasmussen, der lige var vendt hjem med store Samlinger fra de amerikanske Eskimoer, Initiativet til en Landsindsamling til Nationalmuseet for at komme ud af de uværdige Forhold. Denne Indsamling tilvejebragte 2½ Million Kroner, og nu traadte Regering og Rigsdag til, og der blev efter lange og trange Forhandlinger vedtaget en Lov om en Nybygning for Nationalmuseet. Der var megen Strid om, hvor den

skulde ligge, navnlig holdt mange paa Kastelet, men Resultatet blev dog, at Museet blev paa sin gamle Plads. I 1930—36 opførte Arkitekt Mogens Clemmensen saa Museets nye, store Bygning i Tilknytning til det gamle Prinsens Palæ, der nu for en stor Del benyttes til Kontorer, Bibliotek m. m. Nybygningerne, der nu omfatter hele Karreen fra Prinsens Palæ til Vestervoldgade, er opført i en enkel Stil, der staar smukt til det gamle Palæs fornemme Arkitektur.

I 1938 kunde Museet fejre sin Indflytning i de nye Lokaler, og saaledes har disse enestaaende Samlinger nu endelig faaet en værdig Ramme. Desværre har de nu herskende Forhold bevirket, at man har været nødsaget til at nedpakke og evakuere den værdifuldeste Del af Samlingerne.

Som Bygningen nu staar, bestaar den af to store Karreer, forbundet ved korte Tværbygninger, der rummer Foredragssal og Restaurant. I Karreen mod Frederiksholms Kanal rummes de danske Samlinger, i Stuen Oldtiden, paa 1. Sal Middelalder og Renæssance, paa 2. Sal nyere Tid samt Antik- og Møntsamlingen. I Karreen mod Vestervoldgade findes i alle tre Etager Etnografisk Samling, samt under Taget den nyere Tids Bondesamlinger. I en Ejendom i Ny Vestergade findes Museets Konserveringsanstalt og forskellige Embedsboliger.

*Therkel Mathiassen.*

## ANETAVLER!

Enhver Slægtsgaardsejer bør have sin Anetavle. En saadan Anetavle giver Oplysninger om Forældre, Bedsteforældre, Oldeforældre, Tipoldeforældre osv. — eller om 4—8—16—32 eller endnu flere Aner.

**Slægtsgaardsejer** med mange Aars Erfaring i Slægtsforskning tilbyder at udføre saadanne Anetavler i smukt Udstyr og til meget billig Pris. Skriv efter Tilbud under Mærke „Anetavle“.

# Hus og Gaard.

Ældre Mennesker har i vore Dage vanskeligt ved at forstaa den Forandring, der er sket i Forholdet mellem Gaardfolk og Husfolk i blot deres Levetid, og lægges dertil saa yderligere, hvad deres Forældre har fortalt dem, faar Udviklingen i de forholdsvis faa Aar let Karakteren af en Omvæltning. Baade for ældre Mennesker, der staar som Tilskuere af Dagen i Dag, og for yngre, der staar med begge Ben i den barske Virkelighed, vil det ikke være spildt Ulejlighed at se tilbage paa Udviklingen og gøre sig sine Tanker om den ud fra hver enkelt tilfældige Staasted. Det efterfølgende her vil være Bestræbelser paa saa vidt muligt at se paa Sagen fra begge Sider.

Uden at gaa nogen for nær kan man roligt sige, at den Betaling, en Arbejderfamilie fik at leve for for 60—70 Aar siden, næppe nok var til Sulteføde. Men saa skal det ogsaa straks tilføjes, at der hørte mere til, og det var dette, der gjorde, at ogsaa Arbejdsfolk i de pengefattige Tider kunde leve under taalelige Vilkaar. Det var alle de Goder, hvis Værdi aldrig blev regnet ud i Penge, men som dog ikke var Almisse, men Betaling. Der skal noget for noget, hed det.

Det var Græsning til en Ko eller et Par Geder, en Skrænt til Høbjærgning, en „Ætling“ (d. v. s. en tilsidesat Pattedgris) gratis eller for en meget ringe Pris, en Skæppe Rug til en Baining, et Rugbrød, et Stykke Flæsk, Pølse eller Lever, en Spand Mælk til Børn og Gris, nu og da et Maaltid Mad i Hankepotten, et Læs Kvas eller haardt Træ. Havde de en Strimmel Agerjord, fik de pløjet og harvet den, og skulde de en Tur til Staden eller paa Familiebesøg længere borte, end de kunde gaa, saa laante de Stadskøretøjet. En saadan Køretur betød en Fest for Børnene og en Oplevelse for Faderen og Moderen. Selv om Herlighederne, den sortblanke Char-a-banc og den strunke, veloplagte Hest med knirkende sølvpletteret Seletøj og Halen kunstfærdigt

bundet op, kun var laant, var det alligevel deres for en Dag, og det gjorde Manden paa Bukken glad og oprømt, næsten stolt.

Saadan noget og meget andet lignende mærkedes ikke paa Gaarden, men det holdt den sorte Armod og Følelsen af Forkuethed borte fra de smaa Hjems Døre.

Ogsaa Gaardens faste Folk, Karle og Piger, fik deres Vederlag paa lignende Maade. For Karlen rakte Lønnen med sine 70—80 og højt regnet 100 Kr. om Aaret ikke langt ud over, hvad nødvendigt Fodtøj, et Lommeur og et Par Sæt Tøj af Vadmel eller Klæde kostede. Havde han Børnpenge at betale, og hørte Skraatobak og Brændevin med til det strengt nødvendige, maatte der slaas af paa Fordringerne til enten Træskostøvlerne eller Stadstøjet eller ogsaa begge Dele. — For Pigen Vedkommende gjorde noget lignende sig gældende — kun med den Forskel, at hun, hvis hun da ellers var ferm paa Fingrene, lettere end Karlen kunde forskafe sig sit Udstyr af Lærred til Lagen og Linned. Men saa maatte hun ogsaa hænge i ved Spinderokken i al sin Fritid hver Lørdag Aften og Søndag Eftermiddag.

Manden lettede dem Adgangen til at faa Hør og Uld ved at give dem Græsning til et Faar og et Fjerdingskar Hør tilsaaet, som de om Sommeren selv holdt rent og ruskede. Brydning, Knævling, Skætning og Hegling foregik sammen med Gaardens øvrige Hørhøst.

Fordi lidt af deres eget var med i det, fulgte de med særlig Interesse den omstændelige Proces fra Hørrens Saaning, til de fik syet Særke og Skjorter. Det bevirkede et egent Fællesskab, en Samfølelse for baade Tjenestefolk og Husbond og Madmor. Det blev til „vi“ og „vort“, hvor det nu hedder „de“ og „deres“. De var fælles om det og havde dog enhver sit.

Men naturligvis skulde der noget for no-



get. Arbejdsmanden stod sig ved ikke at tage den allerstiveste Dagløn, og Arbejdet paa Gaarden gik foran det, han tilfældigt fik andetsteds. Og hans Kone maatte ligeledes staa parat i en travl Tid, og hun maatte endelig ikke bære mere med sig hjem skjult under Forklædet, end hun havde Lov til.

Ordentlige og stræbsomme Folk havde deres Gaard, hvor de hørte til, og hvor de havde alt deres Arbejde eller dog den væsentligste Del af det. De kaldte den „Gaarden“ i Modsætning til de andre Byens Gaarde, uanset om Huset, de boede i, tilhørte den, eller det var deres eget. „Gaarden“ var „deres“ Gaard, og de følte sig næppe mere trykkede af deres Afhængighedsforhold til Gaarden end hjælpne af deres Tilhør til den.

Man taler ironisk om „de gode gamle Dage“ for Smaafolk. Helt galt var det nu ikke, naar man tager alt saadan noget med i Betragtning, og naar man ser hen til, at de faa Penge var saa meget mere værd.

\*

Fra Aarhundredskiftet og fremefter gled ogsaa Bøndebruget med ind i Maskinernes Sekel, og det ændrede i nogen Maade Drift og Arbejde. Samtidig aftog Byens Erhverv lidt efter lidt en Del af de ingenlunde ringeste af Løndets unge Arbejdere og gav i Stedet lidt af Socialismens Idéer tilbage til dem, der blev tilbage. Den rigelige Arbejdskraft paa Bondelandet svandt ind, og Forstaaelsen af Sammenholdets Betydning styrkede Kravene om højere Løn.

Under og lige efter forrige Verdenskrig blev det Landarbejderens Tur at organisere sig, som Byens Haandværker og Arbejder forlængst havde gjort. Af alle Landets Lønarbejdere var Landarbejderen den sidste til at melde sig ind i Fagforening og danne Arbejdsløshedskasse til Trods for, at han var daarligst betalt i Penge. Agitationen satte voldsomt ind her, og alligevel gik der henved tyve Aar saadan, før Hensigten naaedes, at de fleste var med.

Man satte ind mod de lave Lønninger baa- de for Helaars- og Akkordarbejder. Betalin-

gen med Naturalier og Værdien af Kost og Løn saa man helt eller delvis bort fra. De betragtedes ikke som Betaling, men som Almisse, og Tidens Løsen var netop at afskaffe al Godgørenhed. Man skulde kunne forlange alt som sin Ret.

Herregaardens Arbejder gik først med, medens Bondegaardens foreløbig kviede sig ved det. Arbejdsløshedsforsikringen kostede jo, og saa længe man var tryk ved at have nogenlunde stadigt Arbejde, udsatte man det, selv om man inderst følte, at man skyldte Solidariteten at gøre det.

Men da man naaede ind i 1930'erne, blev Landbrugskrisen saa alvorlig, at den indvirkede paa Arbejdsmulighederne. Og mens alle raabte op om Statsstøtte, og der vedtoges Landbrugsordninger, der tog fra den ene Landmand og gav til den anden, mens Agitationen fik selv en Landarbejder til at bilde sig selv ind, at ogsaa han var med til at støtte det betrængte Landbrug af sin beskedne Arbejdsløshedsunderstøttelse og Socialhjælp, slog endelig Hadet ud i lys Lue, efter at det i 10—15 Aar havde ulmet i „Social-Demokraten“s Læsere Landet over. Slagordet blev „Alles Kamp mod alle“. Den enkelte ellers saa stilfærdige Arbejdsmand fik Luft for den Følelse af Forurettethed, der lidt efter lidt havde gjort ham bitter og ødelagt det gode Forhold, der trods alt havde bestaaet mellem ham og „Gaarden“. Nu forlangte han „tarifmæssig“ Dagløn og lod haant om, at han saa til Gengæld skulde betale med rede Penge alt, hvad han fik fra Gaarden. Det var jo saadan, han vilde have det. Gaarden var en Arbejdsplads og ikke andet.

Hans Parti havde Regeringsmagten, og politisk Magt betød det samme som at have Ret.

For hans Børn, Karlen og Pigen, blev Gaarden ogsaa noget andet. Mens deres Far i sin Tid var sendt ud at tjene med den Formaning, at nu maatte han blive i sin Plads og skikke sig vel og gøre, hvad han blev sat til og lidt til, saa var Gaarden nu et Sted, hvor de foreløbig arbejdede om Dagen og for det meste sov om Natten i et Hummer, hvor

de havde deres Tøj. De kendte Tarifen og de Rettigheder, Tyendeloven gav dem, og vidste paa en Prik, hvilke Forurettelser de maatte døje sammenlignet med Byens Arbejdere. Kammeret var altid for lille og skummelt og kunde ikke opvarmes, og inde kunde de ikke holde ud at sidde og se paa ham „Bunden“.

\*

Bonden forblev heller ikke upaavirket af den bitre politiske Kamp og den afvisende, i mange Tilfælde fjendtlige Holdning fra dem, han havde og havde haft i sin Tjeneste og i sit Brød. Den højere Løn og Dagløn opponerede han mindst imod. I sin Grund er han ikke associal indstillet; men han kan ikke forlige sig med Tanken om lige Alder lige Løn. Saa tiltaler Akkordbetalingen ham mere. Betegnende er det, at han fra første Færd har betalt efter den saakaldte Overenskomst uden at blinke. Det er kun faldet de færreste ind, at denne Overenskomst, der aarligt blev fornyet, i Virkeligheden kun var en Fordring fra den ene Part, idet den aldrig er accepteret af den anden. Kun en ringe Del af Landets Gaarde er Medlemmer af Arbejdsgiverforeningen, der er denne anden Part, med hvem Overenskomsten er indgaaet.

Bonden smilede sarkastisk ad, at Arbejdsmanden sagde Godnat Klokkeren fire om Eftermiddagen, og at han ikke blot skulde have Ferie, men ogsaa Penge til at holde Ferie for, og ironiserede over, at man ikke engang kunde betro ham selv at spare sammen af den Løn, han tjente. Hans politiske Modstand rejste sig udelukkende mod Misbruget af Sociallov og Nødhjælpsarbejde og Omgaaelse af Kontrol med Arbejdsløshedskassen.

Hans politiske Magtstilling var imidlertid blevet yderligere svækket derved, at L. S. havde skilt sig ud, foreløbig med et ubegribeligt Punkt om „Upolitiskhed“ paa Programmet. Hvordan man har tænkt sig ad parlamentarisk Vej uden at deltage i Politik at forbedre Bondens Kaar, er vel ikke gaaet op for Flertallet endnu, heller ikke for dem, der var med i Bondetoget til Amalienborg.

Snart skilte de sig ud alle de besindige, der

ikke kunde være med til Produktionsstrejke og anden Selvtægt; men Venstres Flertal kunde ikke vindes tilbage.

\*

Folkeligt, nationalt og religiøst gik det unge Socialdemokrati fra først af sine egne Veje. Revolutionens Aand gnistrede endnu af det. Det tyvende Aarhundredes Arbejderstand paa Fremmarch skød alt reaktionært fra sig med Foragt. Fra Toppen bredte det sig nedefter, at hvis Kristendom overhovedet betyder noget i Folket, er det etisk og moralsk. Ungdommen havde kun et medlidende Skuldertræk tilovers for Kirken og dens Aand og Forkyndelse. Man var forlængst kommet ud over, at det tiende Bud stillede sig i Vejen for Strejker og Lockout, og Lignelsen om Arbejderne i Vingaarden vilde man kun forstaa som asocial.

En vis Type indenfor den yngre Generation anlagde sig en forsoren Væremaade med Tariferne stikkende op af Baglommen, Cigaretten dinglende i Mundvigen og begge Hænderne i Lommen. De bestræbte sig øjensynligt paa at proletarisere sig selv. De var oplært i at bruge Arbejdsløsheds- og Sociallovene og gik kun ud paa at sætte Lus i Skindpelsen paa dem, der var tossede nok til at gaa og knokle for Bønderne, mens de selv gik til Kontrol.

Dønningerne fra Hadets Bølgeslag gik i Sindene under Dagens Arbejde og Lediggang, og hvis det var ved at ebbe ud, skulde Aviserne og Radioen nok sørge for at puste Liv i det igen. Vilde man endelig have Fred for de hadefulde Angreb fra begge Sider, maatte man lukke for Radioen og lade være med at kige i hvert Fald i Modstanderens Avis.

Den egentlige Arbejderlitteratur er paa enkelte Undtagelser nær ikke nær saa ensidig og tendentiøs, men bestræber sig i sin realistiske Fremstilling paa at se Sagen objektivt. I hvert Fald maa man lade de sociale Forfattere, at de har Syn for den Belastning, den overdrevne offentlige Forsorg lægger paa

store Dele af vort Folk baade moralsk, mentalt og økonomisk.

Mens Arbejderlitteraturen skrives, er Tiden blevet moden til, at ikke blot det erotiske, men ogsaa det seksuelle kan behandles digterisk. Det falder ind her, fordi det er affødt af Tiden, og ikke fordi Erotiken og det seksuelle betyder mere eller ligger nærmere Overfladen hos denne Klasse Mennesker, og endnu mindre fordi deres Moral skulde være ringere end andres. Forholdet er vel endda netop det modsatte, at strengt og manuelt arbejdende Mennesker beskæftiger Tankerne mindre dermed end f. Eks. intellektuelle Folk og Folk, der bestiller lidet eller intet.

Sagen er vel den simple, at der nu kræves Ærlighed i alt Opgør med alle Livsforhold og hvad der rører sig i os, og det er da kun at forvente, at ogsaa dette Tema faar sit store Kapitel. En helt anden Ting er det, at det i en Tid, hvor der vitterligt læses meget blandt saa at sige alle Slags Folk, ikke skulde være nødvendigt at sige Tingene med saa rene Ord, hverken mundtligt eller skriftligt paa dette Felt. Man skal kun sige det, saa det kan forstås af dem, der har Brug for det; de andre, de helt unge og de, som ikke kender til Problemer i saa Henseende, behøver ikke at faa det givet ind med Skeer. Det burde især de saakaldte Primitivister forstå.

\*

I nyere Tid under de særlige arbejdsmæssige Forhold er der kommet et nyt Problem til, som sikkert ikke bliver af foreløbig Art. Tørveskær og andet godt betalt Arbejde, der er mer eller mindre direkte affødt af Krigen, trækker foruden Daglejerne ogsaa Karlene bort fra Gaardene, og det er tvivlsomt, om de vender tilbage, naar dette er forbi. De vil blive ved med at gaa paa løst Arbejde og bo hjemme. Disse „hjemmевærende Børn“ betyder en kolossal Styrkelse for det politiske Sammenhold baade talmæssigt og organisationsmæssigt, idet derved praktisk talt alle uanset deres Anskuelseer iøvrigt maa melde sig ind for overhovedet at kunne være paa

disse Arbejdspladser. Naar vi igen naar at faa rolige Udviklingsforhold, har vi flere arbejdsløse Arbejdsmænd og endnu større Mangel paa Karle. Saa længe der er Dyr at passe paa en Bondegaard, er en saadan nu engang ikke det samme som en Fabrik, hvor Arbejde og Ansvar hører op, naar Sirenen har pebet Fyraften.

Og dog siger vi i samme Aandedrag, som vi er betænkelige for Fremtiden, at i al Fald yngre Mennesker lykkeligt har en forbausende Indlevningsevne overfor alt nyt, og at de ældre, som lever og arbejder sammen med dem, virker forsonende ved at mindes og minde om, at der ogsaa var noget godt for begge Parter i de gamle Forhold. Trods al Mistænkeliggørelse og Surhed og Agitation og Løgn fra begge Sider vil der altid blive levnet noget af det gode gamle Sindelag.

For Bondekonen hører det med til den rigtige Jul, at omkring ved en Fjerdedel af Grisen skal parteres ud i Smaabidder og bæres ud til Smaahjemmene, og allevegne er der en travl lille Kone, der uden Hensyn til, at Manden laaner hende advarende Øjekast, alligevel siger „saa mange Tak og hils hjemme og ønsk dem en glædelig Jul“, akkurat som hendes Mor før hende har gjort. Hun har stærkest og længst mærket Savnet af den Støtte, hun havde fra Gaarden, før alt blev til Penge, og hun føler ogsaa stærkere end Manden, at der paa Trods af alle konsekvente sociale Teorier er Glæde i baade at give og modtage og sige Tak til.

Er der end meget, der skiller Folk i Gaard og Hus i Danmark, maa vi alligevel være glade for, at vi begge Steder har et Sindelag, der kan glemme og tilgive og især i en ond og tung Tid bære over med meget. Levestandarden er bedret for os alle, og det ses baade ude og inde. Ogsaa Arbejdsmanden har faaet Tid og Lyst til at holde sit Hus og sin Have ordentligt og pynteligt. Al hans Energi og alle hans Kræfter bliver ikke lagt derude, men han har noget med sig hjem Klokken 5.

*Marius Beck,*

## Vær stille Hjerte, lad ingen høre dit bange Slag!

Lyt hellere til *Ballerup-Lysnet-Hegnet*, som med sine 80 Slag i Minuttet nok skal indgive Dyrene Respekt for Hegnet. Billigst i Drift. Højest 2 Kr. om Aaret.

### Al Mælk i 1. Klasse

er Løsenet. Det opnaas bedst ved Brugen af den *lille Mælkekøler*, der foretager ca. 60 Omdrejninger pr. Minut. *Den rører. mens den køler.* Negholderen Spar-Knægt, som paa en halv Time kan paamonteres enhver Binder. Særlig Bestilling til Venstrebindere.

**Høstmaskine-Knivskærperen Hurtig-Karl**, uundværlig for et Landbrug. Alle Størrelser og Modeller i Kreaturbindsler, Sækkeløftere, Sækkevogne, Vaagekoner til Sær. — Forlang Tilbud.

### »Frejr« Staldinventar

Niels Juel Pedersen - Falkoner Allé 126 - Tlf. Nora 6969 - København F.

## Danebod Højskole

ligger i Notmark Sogn paa Østkysten af Als ved Fynshav, det gamle Færgested fra Als til Fyn. Fra Skolen, der ligger skønt mellem Bakker og Skove, har man den herligste Udsigt over Lille Bælt til Fyn, Lyø, Ærø og andre Smaaøer i det fynske Øhav.

Det var en gammel Gaard ved Navn *Øvelgønne*, der i 1920 blev omdannet til Danebod Højskole, og Øvelgønne har haft en meget omskiftende og interessant Historie. Dens Oprindelse forsvinder i Middelalderens Mørke, men omkring Aar 1500 var den Avlsgaard under Herregaarden Søbo, der ejedes af den gamle sønderjyske Adelslægt Fikkelsen. I det følgende Aarhundrede giftede de holstenske Adelslægter Breide og Rumohr sig ind paa Gaarden, og Aar 1600 blev Søbo tilligemed 2 Møller og 17 mindre Gaarde, deriblandt Øvelgønne, solgt til den gridske Hertug Hans den Yngre, der kaldte Herregaarden Rumohrsgaard efter dens sidste Ejer. I 1667 gik baade Rumohrsgaard og Øvelgønne over til Hertugen af Augustenborg, hvis Efterkommer i 1852, efter det mislykkede Oprør, maatte afstaa alle sine alsiske Ejendomme til den danske Stat. Fra 1852—62 var Øvelgønnes Jord forpagtet ud, men Forpagterne synes at have boet i Færgegaarden nede ved Stranden, medens Øvelgønnes Bygninger blev brugt til Toldkontrollorbolig og en Tid desuden til Forskole. I 1862 byggedes der en

Kommuneskole lige overfor Øvelgønne, og omtrent samtidig solgte Staten baade Færgegaarden og Øvelgønne til en Privatmand, der, da Færgefarten nu var ophørt, nedbrød Færgegaarden og af Stenene byggede en ny, stor Ladefløj til Øvelgønne. Denne Fløj blev forsynet med en Kroport, da Færgegaardens Beværtning og Høkeri flyttedes op paa Øvelgønne. Naar man i de Tider kom ind i Skænkestuen, nu Højskoleforstanderens private Spisestue, sad den tyske Gendarm, med Pikkelhue og stort, sort Fuldskæg, for Bordenden med Hænderne omkring sit Ølkrus. — Efter en Konkurs i 1884 kom Øvelgønne med ca. 55 ha Jord i Hænderne paa en tysk Overlærer i Sønderborg, der saaledes fik Mulighed for at blive valgt ind i Amtsforstanderskabet (omtr. svarende til Sogneraadet) — og ogsaa blev det. Han lagde en anden Gaard sammen med Øvelgønne og fik derved Gaardens samlede Areal op paa ca. 76 ha. 1894 byggede han en ny Staldlænge, der staar endnu, over 60 Meter lang, og havde en Tid ca. 75 Kreaturer paa Stalden. Men efter en Samler kommer en Spreder. Sønnen satte det hele over Styr. Gaarden blev udstykket, og en dansk Mand købte i 1904 „Stammen“ (25 ha) for 49,000 Mark. Han oprettede en Brugsforening og havde i flere Aar Butik, hvor der nu er Køkken, og den 1. Juli 1919 solgte han Gaarden, der da var paa 19 ha, for 90,000 Kr. til tre modige Mænd, der havde i Sinde at ombygge den til Folkehøjskole. Faa Dage efter blev der holdt Auktion over Materiellet paa den tyske Marinestation i Sønder-

borg, og de samme Mænd købte da for en billig Penge 28 Læs Materiel, som engang maatte kunne anvendes paa Højskolen: 120 Jernsenge, en Talerstol, Borde, Bænke og Skamler. „Udvalget“ udvide- des til syv Mand, der afholdt Møder om Sagen og gik i Gang med at tegne Andele i Skolen. Disse syv Mænd, med den energiske Formand, Gdr. Hans Eriksen, Almsted, i Spidsen, paabegyndte straks Ombygningen og bar paa eget Ansvar Dagens Byr- de og Besvær, indtil Andelsselskabet „Als Højskole“, senere kaldet „Danebod Højskole“, blev stiftet den 28. Aug. 1920. Da var Skolen næsten færdig, hvad der havde kostet store Vanskelighe- der, da den blev bygget i Højkonjunktursens Tid, og der endnu var Mangel baade paa Materiel og paa danske Penge. Sønderborg Amts Befolkning, der stadig ejer Skolen, har ialt ofret 150,000 Kr. paa den; men den har kostet omkring ved det dobbelte. — Den 3. November 1920 kunde Skolen aabnes. Dens første Forstander blev Thorvald Knud- sen, der indtil da havde været Præst og Højskole- forstander i Danebod-Kolonien i Tyler, Minn., U. S. A. Det var ham, der gav Skolen Navnet Dane- bod efter den Skole, han kom fra, for at tilkendegive, at ogsaa denne Skole ønskede at gaa ind i Kæden af de danske Skoler, der efter Genforenin- gen skulde bygge et aandeligt Dannevirke til Dan- marks Gavn. Allerede i 1921 blev han Valgmenig- hedspræst i Ryslinge, hvor han blev til sin Død i 1933. Fra 1921—23 ledede Valdemar Nielsen Skolen. I 1923 blev cand. theol. Frede Terkel- sen Skolens Forstander og har været det siden. Fra 1921—40 var der til Skolen knyttet en Haand- værkerafdeling, den eneste i Sønderjylland; i de første 15 Aar lededes denne af Maleren God- fred Hansen, der nu er Forstander for Rens Ef- terskole. Der holdes Karleskole om Vinteren, Pige- skole om Sommeren; men i 1938 blev der indrettet en moderne Vævestue, saa der ogsaa om Vinteren kan optages en halv Snes kvindelige Elever. I de 24 Aar, Skolen har bestaaet, har den ialt haft godt 2400 Elever, altsaa gennemsnitligt over 100 Elever om Aaret, deraf ialt godt 400 fra Nordslesvig og 94 fra Sydslesvig. Desuden mindst 3000 Deltagere i korte Kursus (2—8 Dage). — Til Skolen hører endnu en lille Gaard paa 10 ha, hvoraf dog mindst de 3 ha er lagt ud til Have og Grund. — I 1931 byggedes paa Skolens Grund en Slags Lokalmuseum, Al- s i n g e s t u e n. F. T.

*„At avertere er at støtte,  
at støtte viser Interesse!  
Lad derfor Takken blive,  
at vi til Gengæld støtter  
de Annoncerende“*

## En lille sønderjysk Slægtsejendom.

I Hoptrup Kirkeby i Haderslev Amt ligger en lille Landejendom paa godt en Snes Tønder Land, som har været i Slægten i ca. 350 Aar. Ejeren, Jens Busk, fortæller følgende herom:

„En Slægtsgaard kan det, jeg vil skrive om, egentlig ikke kaldes, men en Slægtsejendom, en mindre Ejendom, hvor Slægt efter Slægt har haft deres aaglige Virke.

Ejendommen ligger i Hoptrup-Kirkeby, Hoptrup Sogn, Haderslev Amt, og har langt tilbage i Tiden været Kirkebyens Smedested, hvor der foruden Smedehaandværket tillige blev drevet lidt Landbrug. Gennem Aarene er der købt mere og mere Jord, og der er udelukkende saa kun drevet Landbrug.

De ældste Oplysninger kan føres tilbage til 1584, og nogle gamle, gulnede Blade fortæller, at en Mand ved Navn Chresten Hansen, ogsaa kaldet Chresten Smed, er Ejer af et Hus og et Toftogods, og nogle Aar senere nævnes Hans Smed (vistnok en Søn) som Ejer.

Et Hundrede Aar senere hører man ikke Tale om Smedien, et Sagn fortæller, at denne er bleven flyt- tet andet Steds hen, dog er der fundet Spor af den gamle Smedie for knap en Menneskealder siden, saa som dennes Grundsten.

Den 7. Marts 1689 sælger Chresten Frederiksen Ejendommen til Jørgen Iversen af Lunding, men Køberen dør nogle faa Aar efter, og Enken Kjer- sten Jørgens gifter sig med Ungkarl Peder Nissen af Kirkeby, der bliver Ejer fra 14. Septbr. 1696, imod at han forpligter sig til at underholde hans Hustrus Søn fra 1. Ægteskab, Jørgen Jørgensen, til 15 Aars Alderen og give ham en Medgift paa Et Hundrede og Tyve Mark lybsk.

Efter Peder Nissen bliver hans Søn Absalon Pe- dersen Stedets Ejer fra 1702 og ejer den i 50 Aar til 1752, da Sønnen Peder Absalon bliver Ejer, ind- til den gaar i Arv til dennes Datter Anne Kjestine, der gifter sig med Iver Lorentsen Busk af Nørby- Mastrup, som er Ejer fra 1775. I Aaret 1797 til- skødes den Sønnen Lorenz Iversen Busk, men han overlever kun sin Fader i 2 Mdr., og 1800 bliver den næstældste Søn (en Broder til sidstnævnte Ejer) Peder Absalon Iversen Busk Ejer. Den 1. Maj 1841 overtog dennes Søn Morten Petersen Busk Ejen- dommen, og i 1894 gik den i Arv til Sønnen Jens Mortensen Busk, indtil dennes Søn (min Fader) Morten Petersen Busk fik Ejendommen 1. Maj 1905 og har ejet den indtil 1. Juli 1940 og har saa til- skrevet mig Ejendomsretten,

Ejendommen er nu paa 11 ha, der sammen med et Par ha Pagtjord drives som Vekselsbrug. Bygningerne er delvis tækket med Zink og Pap, der har afløst Straataget. Stuehuset er endnu straaatækket, og trods Restaureringen gennem Tiden er der endnu bevaret Minder af den første Bygning fra ca. 1600. Det af Røg sværtede Bygningstøtter viser os tydelig Størrelsen af det første Stuehus.

Sognets Kirkebog, der gaar tilbage til 1700, og nogle gamle Kontrakter, som endnu findes paa Ejendommen, har givet mig de Oplysninger, jeg har om min Slægt, og disse viser, at Slægtsforbindelser paa Ejendommen gaar tilbage til Aaret 1689“.

Jens Busk.

### Bøger:

## Slægten Kjærsgaard

En af de ældste og interessanteste Slægtsgaarde i Hadsherred er „Kjærsgaardsminde“ i Bjerager. Fra denne Gaard er udgaaet en meget stor og omfattende Slægt, som først og fremmest har boet og virket i Hadsherred. Slægten har haft ikke saa faa Foregangsmænd paa forskellige Omraader, først og fremmest dog inden for Landbruget. Slægten, som kan føres tilbage til 1620, har nedsat et Udvalg til at faa skrevet Slægtens Historie. Udvalgets Formand er Johs. Kjærsgaard, Kjærsgaardsminde. Arbejdet er nu resulteret i en Bog om Slægten, som er forfattet af Thorvald Madsen, som ogsaa har foretaget Arkivundersøgelserne dertil. Slægtens Ældste: Thomas Matzøn, som i 1643 giftede sig ind paa Kjærsgaardsminde, har været meget velhavende. Han ejede saaledes Kirken og dens Tiende, og det var ogsaa ham, der byggede Kirkens Taarn. Inden han døde i 1680 lod han udføre et Epitafium til Minde om sig selv, sin Hustru og sine 7 Børn. Epitafiet hænger den Dag i Dag i Bjerager Kirke. Gaarden var — i alle Tilfælde senere — Fæstegaard under Aakjær. Herskabet der holdt paa, at Fæstegaardene skulde blive i Fæsternes Slægt. Og da i 1742 Fæstebonden Thomas Nielsen og hans Hustru døde ved samme Tid, fik Børnenes Formyndere en Karl: Rasmus Rasmussen til at overtage Fæstet, imod at han trolovede sig med Thomas Niensens 12-aarige Datter Ane. Rasmus Rasmussen stammede fra Kjærsgaard ved Hundslund, og da der i Forvejen i Bjerager var en Rasmus Rasmussen, blev han kaldt Kjærsgaard, hvorfra Slægtens Navn hidrører. I 1801 blev Gaarden købt til Selveje. Rasmus Kjærsgaard, der ejede Gaarden paa denne Tid, var Medlem af Egnens første Landboforening, der i 1811 blev startet af Præsten Niels Blicher i Randlev. Naar han og hans Standsfæller i Bjerager kom nogenlunde gennem de fattige Tider efter Napoleonskrigene, skyldtes det Sammenholdet og Hjælpsomheden, der var stærk mellem de danske Bønder,

og samtidig blev de styrket i nationalt Sindelag.

Der fortælles mange interessante Ting i Slægtsbogen, og Beskrivelserne af de mere fremtrædende Slægtsmedlemmer er meget interessante, ligesom Slægtstavlerne giver en god Oversigt over Slægten.

Selv om et saadant Arbejde baade tager Tid og koster Penge, er det baade slægtsmæssigt og alment kulturelt set af Betydning at udgive den Slags Slægtsbøger.

„Et pragtfuldt Bogværk“.

B. T.

AXEL STEENSBERG

## GAMLE DANSKE BØNDERGAARDE

Det første Værk i sin Art, der skildrer de gamle Bøndergaarde, deres Byggeskik og Beliggenhed i Landskabet. Med over 150 pragtfulde Billeder af gamle Bøndergaarde fra alle Egne af Landet.

„Det første danske Standardværk om dette Emne. Paa 25 Kvartsider og i halvandet Hundrede Billedtekster giver det *en Rigdom af eksakte Oplysninger* om dansk Bondekultur. Her er ingen moderne Fraser, men lutter saglig Oplysning. Men denne Oplysning er *gennemglødet af Kærlighed til sit Emne.*“

Børsen.

Indb. 26,00, i Vælskbind 40,00.

## Creditkassen

for Landejendomme i Østifterne

Anker Heegaardsgade 4 . København

Laan mod 1. Pr. i Landbrug, Skov- og Havebrug samt Grundforbedringslaan.

Cirkulerende Kasseobligationer ca. 307 Mill. Kr.

Reserver: ca. 14 Mill. Kr.

Kasseobligationer kan noteres paa Navn og kan indskrives.

# Med 7. Garde- Regiment ved Verdun

I Almanak for Nordslesvig for 1937 findes nedenstaaende Erindringer fra Verdenskrigen 1914—18. Det er vor Forenings Næstformand, Gdr. Jens Jensen, Soed, der har skrevet disse Erindringer ned fra et Afsnit af forrige Verdenskrig.

Det er sikkert utalligt, hvad der foreligger skriftligt fra nævnte Krig! Litteraturen bugner af mere eller mindre troværdige Fortællinger og var en Tid ved at sætte sit Præg paa al anden Litteratur, ogsaa uden for Emnet, saa det kan maaske synes utidigt at tage dette Emne op til fornyet Eftersyn, men vi staar her overfor noget, der ligesom kommer os mere ved, det er en af vore egne, der fortæller, uden Spor af Svulst, jævnt og nøgternt, uden at stille sig selv i Positur, om Krigens Helvede. I de Linjer har vi som i et Glimt Manden selv. Støt og sejgt gør han sin Pligt, en Pligt, der endda kunde synes særlig tung, en ægte dansk Sønderjyde.

J. P.

Det er i Aar 20 Aar siden Verdenskrigens frygteligste og blodigste Slag, Kampene ved Verdun, rasede. Under et Opbud af Mennesker og Materiel og med en Hæftighed, som hidtil var ukendt i Krigshistorien, rasede disse umenneskelige Kampe Sommeren igennem. Fra begge Sider blev Division efter Division kastet i Malstrømmen. Tusinder og atter Tusinder satte Livet til. Paa ingen anden Front er der lidt og døjet som i disse rædselsfulde Sommermaaneder ved Verdun. Ogsaa mange Nordslesvigere var med her, ikke mindst med 84erne, som maatte holde ud ved Verdun fra i Begyndelsen af Maj Maaned til langt hen paa Efteraaret, men ogsaa med andre Regimente, f. Eks. Dele af den prøjsiske Garde. Den 21. Febr. 1916 aabnede Tyskerne Offensiven og naaede visse Steder en halv Snes Kilometer frem, uden at dog Verdun paa noget Tidspunkt var alvorligt truet. I Oktober indledede Franskmandene Modoffensiven og tilbageerobrede i Løbet af en Maanedstid hele det Terræn, hvorom der var kæmpet forbitret i 8 Maaneder. Og da var der faldet paa fransk Side 362,000 og paa tysk

Side 336,831 Mand. To store Nationers bedste og tapreste Soldater forblødt og ødelagt. Det var Verdun-Offensivens eneste Resultat.

## Paradisisk Tilværelse.

Jeg stod under Krigen ved 7. Garde-Regiments 1. Kompagni. 6. og 7. Garde-Regiment var sammensat af Mandskab fra alle 11 aktive Garde-Regimente og kaldtes sammen med to pommerske Regimente 357 og 358 Garde-Ersatz-Division. 7. Garde-Regiment var for sit Vedkommende sammensat af Mandskab fra de før Krigen kendte Garde-Regimente Alexander, Elisabeth, Franz Joseph, Augusta og begge Spandau-Regimente.

Efter Tilbagetoget fra Marneslaget laa vi Vinteren 1914—15 i Præsteskoven og vest derfor mellem Essy og Flirey. Vi var med i Paaskeslaget 1915, som vel mislykkedes for Franskmandene, men dog tilføjede os store Tab. Dette havde til Følge, at vi blev afløst og kom længere mod Vest til en rolligere Stilling i Egnen omkring Apremont, sydøst for St. Mihiel. Her førte vi en ren paradisisk Tilværelse. Stillingen bestod af et veludbygget Skyttegravssystem med god Dækning. Her tænkte ingen paa at beskyde hinanden, men eftersom Tiden jo dog skulde gaa med noget, indrettede man Opholdsrummene i Stillingerne til noget, som mest af alt lignede Lysthuse, med smaa yndefulde Blomsterhaver omkring. Blomsterne duftede og mindede om alt andet end Krig. Om Aftenen, naar Luften var sval og ingen Granater og ingen Geværkugler forstyrrede Idyllen, sad Mandskabet udenfor Dækningen i Skjorteærmer, med Aftenpipen „i Kog“ og med Harmonikamusik til Underholdning. Der var 2 km mellem Stillingerne, saa Franskmanden var langt borte.

Om Natten blev der udsendt Patruljer i Forterrænet; men ogsaa disses Virksomhed var af særdeles ukrigerisk Karakter. Patruljernes Foretagsomhed indskrænkede sig i det væsentlige til at bytte Blade med de franske Patruljer, de stødte paa derude; de fik vore gamle „Berliner Illustrierte“ og vi fik deres afbrugte „Petit Parisienne“.

Mad og Drikke var der endnu rigeligt af dengang, saa vi havde det efter Omstændighederne himmelsk. Vor Syssel var helt igennem fredelig. En Tid lang var jeg beskæftiget med at save Brædder af Egestammer. Det foregik paa gammeldags Maner med Haandsav, langsomt og sikkert — især langsomt. Vi var her kommen ud for en Form for Krig, som

vi syntes svært godt om, og som vi kunde have holdt til endog meget længe.

Men alt, hvad der er godt, slipper hurtigt op; paa det Omraade har Frontsoldaterne gjort rige Erfaringer. Den 6. Oktober 1915 maatte vi bort fra Haverne og den idylliske Patuljegang til en Stilling nærmere St. Mihiel, som i et og alt var det stik modsatte af det, vi kom fra. Parterne havde her arbejdet sig saa tæt ind paa hinanden, som de overheadet kunde komme. De fjendtlige Skyttegrave laa hinanden saa nær, at den Jord, vi havde skovlet op paa Dækningen, visse Steder rullede sammen med Franskmændenes Udgravninger. Naar Vinden bar med, kildrede Duften fra den franske Middagsmad vore Næsebor. Det kunde endda gaa an. Men Nærheden havde tillige til Følge, at man her ustandseligt overdængede hinanden med Miner og Haangranater, et Troldtøj, for hvilket man aldrig kunde vide sig sikkert. Der var Haandgranater i størst muligt Udvalg. De kom altid paa mindst belejligt Sted og Tid og lavede ofte store Ulykker. Saa var der Minerne, nogle af Krigens mest irriterende Mordredskaber. De fandtes her i Størrelser fra 20 til 400 Pund Stykket og kunde jo ogsaa nok rive Hul, hvor de netop behagede at dumpe ned. Der var dog det Gode ved Minerne, at man, naar man var tilstrækkelig gammel i Gaarde og tilstrækkelig hurtig i Vendingen, ofte kunde naa at komme i Dækning for dem. Minens Vej gennem Luften var ikke ulig en Flaskes, naar den kastes langt bort; den „overslog sig“ og havde i Reglen ikke større Fart paa, end at man kunde se den komme; men Held og Aandsnærværelse skulde der til for den, som tog Kapløbet op med den.

Der var en anden Ting, som gjorde denne Stilling særlig uhyggelig. Stillingen var undermineret, det vil sige, fra begge Sider — tysk og fransk — var man i Færd med at drive underjordiske Gange ind under hinandens Skyttegrave, for senere at fylde de udhulede Rum med Dynamit, lægge en Tændsnor til og sprænge det hele i Luften. Om Aftenen, naar der var stille, kunde man paa sin Post høre, hvorledes de franske Minører arbejdede i Jorden under én. Det var en nervepirrende Bevidsthed at løbe rundt med, dette hvert Øjeblik at kunne blive sprængt i Luften med hele Graven — og dog maatte blive; ingen kunde løbe fra sin Skæbne.

Stillingen var i sig selv et haabløst Virvar af Forsvars- og Forbindelsesgrave, som i flere Tilfælde førte ned under Jorden. For en

Fremmed var det umuligt at hitte ud af Labyrinten, selv om der var anbragt Vejvisere, der om Natten lyste med Fosforskrift. Foran os laa Fort Lionville, hvorfra langt-rækkende Artilleri til Tider bombarderede os voldsomt.

### Verdun-Offensiven forberedes.

Her i denne Stilling var det, Rygter om en forestaaende, stort anlagt Foraars-Offensiv første Gang naaede os ved Juletid 1915. Det hed sig, at Angrebet skulde sættes ind ved Verdun, i hvis sydligste Frontafsnit vi laa. Der gik sære Frasagn om denne Offensiv, der skulde gennemføres under Former og efter en Maalestok, der var enestaaende i Krigshistorien, og omkring Nytaarstid kunde man ikke undgaa at lægge Mærke til, at noget ekstraordinært var under Opsejling.

— — —

Bagved Verdun-Fronten hersker livligt Røre. Tropper trækkes til. Nye Formationer, Stormafdelinger og Flammekastere oprettes og uddannes. Dag og Nat ruller Togene bagfra fremefter med Materiel, Artilleri og Ammunition i Mængder, som det hidtil ikke er set paa et enkelt Frontafsnit. Ikke mindre end 1300 Muntionstog ruller i disse Dage mod Verdun-Fronten; paa 32 Steder bagved denne Front losses Nat efter Nat i feberagtig Hast, Muntion, Materiel og Tropper. Rundt regnet 2,5 Millioner Granater er i disse Dage under Vejs ud til Artilleri-Stillingerne ved Verdun. Om Natten er alle Veje optaget af fremrykkende Tropper. Mellem Trainet marcherer Infanteriet, friske, udvilede Regimenter. De opblødte Veje er et ufremkommeligt Ælte. Der bandes, der kommanderes; Cigaretter gløder i de lange Kolonner, Vaaben klirrer, Heste tramper og puster, Vogne og Kanoner ruller. Om Dagen ligger Marchvejene øde hen, om Natten er hver eneste Kilometer optaget af et gigantisk Opbud til Forberedelse af alle Tidens største og blodigste Slag. 1225 Kanoner bringes i disse Januar-Nætter i Stilling omkring Verdun, og efter dem følger 152 Minekastere og efter dem igen Krigens mest djævelske Mordvaaben, Flammekasterne, som har til Opgave paa bestialsk Vis at forvandle Mennesker til levende Fakler. Den 11. Februar 1916 var alle Formationer, alle Beholdninger paa de forudbestemte Pladser. Angrebet paa Verdun kunde begynde.

Først forholdsvis sent opdagede Franskmændene, at noget usædvanligt var i Gære bag den tyske Verdun-Front, og Styrkerne



paa fransk Side var derfor, da Uvejret brød løs, ret minimale. Siden September 1915 regnede den franske Hærledning ikke mere med Verdun som Forsvarsværk. Besætningstroppe-  
 perne blev trukket ud af Værkerne og stillet til Raadighed for Felthæren. Ikke mindre end 43 svære Batterier og 123,000 Granater samt 11 Batterier Feltartilleri med tilhørende Betjeningsmandskab blev i den efterfølgende Tid fjernet fra Verdun. Ved Nytaarstid 1916, da Tyskernes vældige Hærmasser begyndte at marchere op ved Verdun, var Stillingerne paa fransk Side saa svagt besat, at der paa et enkelt Sted kun fandtes én eneste Division Infanteri (3 Regimenter) paa en Frontbredde af 20 km. Da Tyskerne den 21. Februar om Eftermiddagen Kl. 5 i daarligt Vejr med Tøsne aabnede Angrebet, stormede 6 tyske Divisioner, 18 Regimenter, ud af Gravene og havde kun 2 franske Divisioner imod sig. Saaledes var Styrkeforholdet, fordi man fra fransk Side ikke regnede med og for sent opdagede, at Verdun, den uindtagelige, alligevel kunde blive udsat for Angreb.

(Fortsættes.)

**D**et vil altid være os en Glæde at se Dem i Fredericia, og vi vil gøre vort til, at Opholdet bliver saa behageligt som muligt.

*Fredericia Turistforening*

**I Slægtsgaardens Fodergang  
 bør aldrig mangle**

*Granddanoissan Kødbenmel*  
 med Jod og Jern.

Dette værdifulde Foder tilfører Dyrene, hvadenten det er Køer, Heste eller Svin, sund animalsk Æggehvite samt livsvigtige Metal- og Mineralsalte. Desværre skal der under de nuværende Forhold Mærker til Køb af denne Vare, og har De saadanne, er vi selvfølgelig straks til Tjeneste, ellers melder vi os til Tjeneste den Dag, der atter er fri Handel.

**A/S Fabriken Grand Danois**

Telefoner: Central 12571 - 12572 - 8030

## Kresten Foged

statsaut. Revisor

Tlf. Øbro { 30  
 5000

Østerbrogade 88  
 København

(Fortsat fra Side 2.)

nes Personale er nemlig meget optaget af Arbejde for Tiden.

\*

Slægtsbogen, hvoraf Foreningen har sikret sig 1000 Stykker, faas stadig ved Henvendelse til Foreningens Kontor for 2,50 Kr. plus Porto.

\*

Ved et Møde Lørdag den 18. Marts blev der stiftet en Forening for Bevarelse af de gamle Slægtsgaarde paa Kalundborgegnen. — Der var mødt 20 —25 Interesserede, for hvem Landsformanden Jørgen Petersen, Gislinge, redegjorde for Sagen.

Der blev valgt følgende Bestyrelse: Propr. Taarning (Formand), Gdr. Niels Kristoffersen, Ubby, Gdr. Ole Nielsen, Bjerre, Gdr. Johs. Jensen, Ubberup, og Gdr. Frode Sørensen, Kærby.

\*

Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde har afholdt Møde i Slagelse for at faa dannet Foreninger og faa lavet en Sammenslutning af de vestlige Herreder i Amtet. Der var ikke mødt nogen stor Forsamling, men nok til at faa vedtaget Oprettelse af Foreningen og udpeget Bestyrelse. Der var kommet Repræsentanter oppe fra Løve Herred, og man besluttede saa indtil videre at tage dette Herred med i Sammenslutningen.

Formanden for de østlige Herreder i Sorø Amt, Gdr. Marius Bech, Ørslevvester, ledede Mødet. Landsformanden, Gdr. Jørgen Pedersen, Gislinge, redegjorde for Foreningens Maal og Virke.

Der var Enighed om at danne en Sammenslutning. Man har i Forvejen en Forening for de østlige Herreder i Amtet. Som Bestyrelse for de to Flakkebjerg Herreder, Slagelse Herred og Løve Herred valgtes Gdr. Laurids Jensen, Sdr. Bjerre, H. P. Laurids Hansen, Nørregaard, Flakkebjerg, Propr. N. P. Petersen, Voldbjerggaard, Sogneraadsformand Mar. Madsen, Gerlev, Gdr. Olav Poulsen, Nordrup, Konsulent Hans Kristensen, Møllegaard, Høng, og Propr. C. Christensen, Vigogaard, Gierslev.